

Sosyal Bilgiler Dersine Olan Kaygı: Öğrencilerin Derse Karşı Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi¹

Anxiety for the Social Studies Course: Examination of Students' Anxiety Against the Course in Terms of Some Variables

**Ergün
TAVŞAN,
Sadullah
ÜSTÜN**

Erciyes
Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri
Enstitüsü,
Kayseri / Türkiye

ergntvsn@gmail.
com, ORCID:
0000-0003-0670-
5565

sadullah.ustun@g
mail.com,
ORCID: 0000-
0002-7287-5944

Sorumlu yazar:
Erciyes
Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri
Enstitüsü,
Kayseri / Türkiye

**Makalenin
referans
gösterilmesi:**

Tavşan, E,
Üstün, S. (2022).
Sosyal Bilgiler
Dersine Olan
Kaygı:
Öğrencilerin
Derse Karşı
Kaygı
Düzeylerinin
İncelenmesi ,
SCAR, 1(1),38-
49.

Özet

Bu çalışmada ortaokul 5, 6 ve 7. sınıfta okuyan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik kaygılarının türlü değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine olan kaygı seviyelerini çeşitli değişkenlerle belirlemek ve olumsuz yönde kaygıya neden olan etkenler konusunda öğretmenlerde ve ailelerde farkındalık oluşturmak açısından araştırma önemli görülmektedir. Araştırmada nicel araştırmaya uygun olan tarama modeli uygulanmıştır. Çalışmanın katılımcılarını 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde, Karaman merkez ilçede bulunan 8 devlet ortaokulunun 5, 6 ve 7. sınıflarında eğitimine devam eden 424 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada sosyal bilgiler dersi kaygı ölçeği ve demografik özellikler anket formu aracılığı ile veriler toplanmıştır. Araştırma ölçeği, covid-19 salgın sürecinden dolayı çevrim içi "Google Forms" üzerinden gönüllülük esasına göre uygulanmıştır. Ulaşılan verilerin analizinde ve değerlere ulaşılmasında SPSS 25 paket programı kullanılmıştır. Araştırma, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile ilgili kaygılarının düşük seviyede olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Cinsiyet, yaş, baba eğitimi, anne eğitimi ve ailenin gelir durumu değişkenlerine göre öğrencilerin kaygı durumunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bununla birlikte sınıf düzeyi değişkenine bağlı olarak öğrencilerin kaygı durumunda anlamlı bir fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, kaygı, öğrenme, ortaokul.

Abstract

In this study, it is aimed to analyze the anxiety levels of the 5th, 6th and 7th grade students regarding the Social Studies course in terms of various variables. The research is considered important in terms of determining the anxiety levels of secondary school students for the Social Studies course with various variables and raising awareness among teachers and families about the factors that cause negative anxiety. In the research, the screening model, which is suitable for quantitative research, was applied. The participants of the study consist of 424 students who continue their education in the 5th, 6th and 7th grades of eight public schools in the central district of Karaman in the 2020-2021 academic year. In the study, data were collected through the social studies course anxiety scale and demographic characteristics questionnaire. The research scale was applied on a voluntary basis through the online "Google Forms" due to the Covid 19 epidemic process. SPSS 25 (a packaged software) was used to analyze the obtained data and to reach the values. The research revealed that the students' anxiety about the social studies course was at a low level. There was no statistically significant difference in the anxiety levels of the students according to the variables of gender, age, education level of the parents and family income. However, a significant difference was found in the anxiety levels of the students depending on the grade level variable

Keywords: Social studies course, anxiety, student, secondary school.

¹ Bu çalışma 21-23 Ekim 2022 tarihlerinde düzenlenen Bilimsel ve Akademik Araştırmalar Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Okuldan eve geldiğinden beri Eliza'nın midesi bulanıyordu. Ödevini yapmak için her günkü saatte masa başına oturduğunda mide bulantısının arttığını hissetti. Masasında yapılmayı bekleyen ödevleri vardı. Dakikalarca oturdu öylece ne yapacağını bilmeden. Sonra annesinden yardım istemek aklına geldi. Yüksek bir ses tonu ile seslendi annesine: “ Anne! Ödevlerime yardım etmek için yanıma gel! Hemen şimdi gelmeni istiyorum! Lütfen!” dedi. Yeni sınıfında, yeni öğretmenimin ödevler konusunda ne anlattığını hatırlamıyorum.” derken de sesinden ne kadar öfkeli olduğu anlaşılabilirdi. Annesi derste anlamadığı şeyin ne olduğunu sordu. Eliza aynı ses tonuyla : “ Hiçbir şey anlamıyorum, senin de anlayacağını düşünmüyorum çünkü sen benim öğretmenim değilsin!” dedi. Eliza'nın kaygı durumu daha da arttı. Mide bulantısı yerini şiddetli bir karın ağrısına bıraktı. Kalp atışlarının hızlandığını ve ağzının kurduğunu, yutkunmakta güçlük çektiğini fark etti. Kendini yatağa zor attı. Ödevini yapmadan okula nasıl giderdi? Öğretmeninin karşısına bu şekilde nasıl çıkardı? Arkadaşları onun hakkında ne düşünürdü? Ya öğretmeni onu sevmez arkadaşları arasında kabul görmezse ne olurdu? Tüm bunlar aklından geçerken gözleri kapanmaya başladı ve kaygılı bir şekilde uykuya daldı (Noreau ve Masse, 2021). Bu öğrencinin yaşadığı kaygı durumunu sosyal bilgiler dersinde öğrenciler yaşıyor mu?

Sosyal bilgiler dersinin ve diğer derslerin kazanımlarının öğrenilmesinde öğrenmeyi etkileyen birçok faktör olduğu görülmektedir. Mushtang ve Khan'a (2012) göre yeni paradigmlar, cinsiyet, yaş, ekonomik etkenler, sosyo – ekonomik durum, anne babanın özellikleri öğrenmeyi etkilemektedir. Seven ve Engin (2008) hazır oluş düzeyi, yaş, cinsiyet, olgunlaşma, genel uyarılmışlık düzeyi, motivasyon, dikkat ve kaygı gibi durumların öğrenmeyi etkilediğini belirtmektedir. Çepni'ye (2015) göre öğrencinin okul derslerine yönelik kaygı düzeyi derslerin öğrenilmesini etkilemektedir. Onur, Yayıcı ve Sanal (2016) öğrencinin öğrenmesini etkileyen değişkenlerden birinin de kaygı durumu olduğunu belirtmektedir. Kabasakal'a (2014) göre ise kaygı düzeyi öğrencilerin çalışmalarında ve derslerinde dikkatlerini etkilemektedir.

Kaygı, olması muhtemel bir problem ile ilgili bireyin endişe durumu olarak tanımlanır (Kring, Johnson ve Davison, 2014). Türk Dil Kurumuna (TDK) göre kaygı, kötü bir durum ile karşılaşma düşüncesiyle beliren ve sebebi bilinmeyen endişe durumudur. Bireylerin yaşantısında olumlu ya da olumsuz davranışlara sebep olan kaygının ortaya çıkmasında birçok faktör etkilidir. Sürekli yaşam merkezi olan çevrenin ve mekânın değiştirilmesi veya ortadan kalkması, kişinin düşünce ve davranışlarının birbirine uymaması, gelecek ile ilgili olumsuz düşünceler ve belirsizliklerin olması, olumsuz durumların beklenilmesi kaygının belli başlı nedenleri olarak görülmektedir (Çelik, 2017; Karakış, 2014). Karakış (2014) öğrenenlerin yeterliliklerinin, öğretmenlerin özelliklerinin ve davranışlarının, sınav odaklı eğitimin, okullarda ve eğitim kurumlarında kaygıya neden olduğunu belirtmektedir. Buna ek olarak Kaplan (2019) öğrencilerin yeni bir okula başlaması, yeni derslerle, öğretmenlerle ve arkadaşlarla tanışması, başarılı olma isteği, anne ve babasının tutumunun öğrencilerde kaygıya neden olduğunu belirtmiştir.

Kaygılı bir kişiliğe sahip bireyler iş ve okul ortamında, sosyal hayatlarında birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunlardan biri de öğrenmeyle ilgilidir (Saylık, 2018). Bireyin ya da öğrencilerin bir şey öğrenebilmesi için uyarılmışlık düzeylerinin yeterli olması gerekmektedir. Genel uyarılmışlık düzeyinin çok yüksek ya da çok düşük düzeyde olması öğrenme üzerinde negatif etkiye sahiptir (Seven ve Engin, 2010). Kring vd. (2017) belirttiğine göre U şekilli bir eğri örneğinde olduğu gibi herhangi bir durumla ilgili kaygının hiç olmaması sorun olmakta, biraz kaygı duymak yarar sağlamakta, aşırı kaygı duymak ise bireyi negatif yönde etkilemektedir. Onur vd. (2016) göre öğrencilerde kaygı seviyesinin normal düzeyde olması öğrencinin dikkatinin ve başarısının artmasını olumlu etkiler. Kaygının normalden fazla

olması dikkati bloke etmekte, kaygının normalin altında olması ya da bireyin kaygılanmaması da dikkat dağınıklığına neden olmaktadır. Benzer şekilde Demircioğlu ve Demircioğlu (2020) öğrencilerde kaygı düzeyinin fazla olmasının öğrenme sürecini olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Öğrenmenin olumlu yönde gerçekleşmesi için öğrencilerin derslere karşı kaygı durumlarının bilinmesi yarar sağlayabilir. Sosyal bilgiler dersinin öğretiminde öğrencilerin kaygı düzeylerinin bilinmesi dersin amaçlarına ulaşılmasını kolaylaştırabilir.

Sosyal bilgiler dersi gerek ilkokul gerekse ortaokulda öğrencilerin etkin bir vatandaş olarak toplumsal uyumuna katkı sağlayan derslerden biridir (Şimşek, 2020). Aslan (2016) öğrencilerin etkin bir vatandaş olmasını sağlamak için disiplinler arası bir özelliğe sahip olan sosyal bilgiler dersinin okullarda önemli bir konuma sahip olduğunu belirtmektedir. İbret ve Kaymakçı (2019) sosyal bilgiler dersinin amacının toplum içinde katılıma dayalı bir hayat için gerekli olan bilgi ve becerileri eyleme dönüştüren etkin vatandaşlar yetiştirmek olduğunu belirtmişlerdir. Öztürk ve Deveci (2016) sosyal bilgilerin amacını gelecekte karar verme yeteneğine sahip, problemlere çözüm yolu üreten etkin vatandaşlar yetiştirmek olarak açıklamıştır. Özmen (2015) öğrencilerin kendilerini tanımada, özelliklerinin farkına varmasında, yaşadığı toplumu tanımada, toplumla bütünleşmesinde ve demokratik değerleri kazanmasında bu dersin önemini vurgulamıştır. Bu bilgiler, sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin öz becerilerinin gelişimi ve topluma uyumu açısından değerli olduğunu göstermektedir.

Kaygının öğrenme sürecindeki etkisinin bilinmesi, kaygıya neden olan durumların ortaya çıkarılması ve öğretmenlerin; öğrenci kaygısının öğrenme süreçlerine etkisi konusunda duyarlı hale gelmelerini sağlamak önemlidir (Hashempour ve Mehrad, 2014). Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile ilgili kaygı durumlarını tespit etmek, kaygıya neden olan etkenleri ortadan kaldırmak, öğrencilerin derse bakışını değiştirebilir; öğrenmeyi olumlu yönde etkileyebilir. İlgili literatür tarandığında sosyal bilgiler dersine olan kaygı oranlarını ölçmeye yönelik çok az çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda; Bezgin (2019) Sosyal bilgiler dersine karşı 5. sınıf öğrencilerinin nasıl bir kaygı durumunda olduklarını içeren bir çalışma yapmış. Yıldırım (2018) sosyal bilgiler dersine olan kaygı durumu ile ilgili bir ölçek geliştirmiştir. Çepni (2015) ise ortaokulda eğitime devam eden öğrencilerin sosyal bilgiler dersine olan kaygılarını farklı değişkenler açısından incelemiştir. İlgili çalışmalar 5, 6 ve 7. sınıfların tamamını kapsamamaktadır. Bu araştırma ise ortaokulda sosyal bilgiler dersinin okutulduğu tüm sınıf seviyelerindeki öğrencilerin derse olan kaygı durumlarını farklı değişkenlere göre incelediğinden araştırmanın alana önemli katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Amaç

Bu çalışma ile ortaokulda sosyal bilgiler dersi alan öğrencilerin derse olan kaygılarını farklı değişkenlere göre belirlemek hedeflenmektedir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki alt sorulara yanıt bulunmaya çalışılmıştır.

- Ortaokulda sosyal bilgiler dersi alan öğrencilerin derse yönelik olan kaygıları ne seviyededir?
- Öğrencilerin derse olan kaygı seviyeleri yaş, cinsiyet, sınıf, ailenin eğitim düzeyi ve gelir seviyesi değişkenlerine göre belirgin bir farklılık oluşturmakta mıdır?

YÖNTEM

İlgili araştırmada nicel araştırmada kullanılan tarama modeli türlerinden kesitsel tarama modeli uygulanmıştır. Karakaya'ya (2014) göre kesitsel tarama modelinde geniş gruplarla ilgili çalışmalarda evrenin tamamına ulaşamadığında evren içerisinde örneklem belirlenerek veriler toplanır. Tarama modeli büyük kitlelerle ilgili araştırmalarda uygulanan, gruptaki katılımcıların herhangi bir durumla, olayla ilgili fikirlerinin, tavırlarının belirlenmeye çalışıldığı, olgu ve olayların betimlenerek açıklanmaya çalışıldığı araştırmalardır. Tarama modelindeki

araştırmalarda veriler bireylere farklı türde sorular sorularak toplanmaktadır. Karasar'ın (2009) belirttiğine göre araştırma konusunu belirleyen durum, obje, olay tarama modelinde olduğu gibi değerlendirilmektedir.

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini Karaman'daki ilköğretim ikinci kademedeki 5, 6 ve 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. İlgili araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Karaman merkez de 8 devlet okulunun 5, 6 ve 7. sınıflarında eğitime devam eden 424 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırma grubunun demografik özelliklerini gösteren veriler ve yorumları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgilerine Yönelik Dağılım

<i>Öğrencilerin Bireysel Özellikleri</i>		<i>n</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Erkek	229	54,0
	Kadın	195	46,0
Yaş	10 / 11 Yaş	150	35,4
	12 / 13 Yaş	263	62,0
	14 / Üzeri yaş	11	2,6
Sınıf	5. Sınıf	123	29,0
	6. Sınıf	172	40,6
	7. Sınıf	129	30,4
Baba Eğitim	Okur Yazar	10	2,4
	İlköğretim	169	39,9
	Lise	172	40,6
	Lisans	60	14,2
	Lisans Üstü	13	3,1
Anne Eğitim	Okur Yazar Değil	11	2,6
	İlköğretim	216	50,9
	Lise	149	35,1
	Lisans	48	11,3
Aile Gelir Durumu	3000 TL ve Altı	191	45,0
	3001 TL - 4500 TL	131	30,9
	4501 TL - 6000 TL	41	9,7
	6001 TL ve +	61	14,4

Tablo 1'de görüldüğü üzere, katılımcıların cinsiyet değişkenine göre 229'u (%54,0'ü) erkek katılımcıyken 195'i (%46,0'sı) kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş değişkenine göre 150'si (%35,4'ü) 10-11 yaş, 263'ü (% 62'si) 12-13 yaş ve 11'i (% 2,6'sı) 14 ve üzeri yaş aralığında bulunmaktadır. Katılımcıların sınıf değişkenine göre 123'ü (% 29'u) 5.sınıf, 172'si (% 40,6'sı) 6. Sınıf ve 129'u (30,4'ü) ise 7.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Baba eğitim düzeyi ele alındığında okuryazar 10 (% 2,4), ilköğretim 169 (% 39,9), lise 172 (% 40,6), lisans 60 (% 14,2), lisansüstü 13 (% 3,1) olarak belirlemiştir. Katılımcıların anne eğitim düzeyi okuryazar değil 11 (% 2,6), ilköğretim 216 (50,9), lise 149 (% 35,1), lisans 48 (% 11,3) olarak belirlenmiştir. Araştırma grubunun aile gelir durumu ise 191'i (% 45'i) 3000 TL ve altı,

131'i (%30,9'u) 3001 TL – 4500 TL, 41'i (% 9,7'si) 4501 TL - 6000 TL, 61'i (%14,4'ü) ise 6001 TL şeklindedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı fen bilimleri dersine ilişkin Kağıtçı ve Kurbanoğlu'nun (2013) geliştirdiği ve Bezgin (2019) tarafından sosyal bilgiler dersine uyarlanan “Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Ölçeği” ve araştırmacıların oluşturduğu “Demografik Özellikler Anket Formu” dur. Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine olan kaygı durumlarını ortaya koymak amacıyla Kağıtçı ve Kurbanoğlu'nun (2013) geliştirdiği ölçek, geçerlik ve güvenilirlik ölçütlerinin belirlenmesinden sonra sosyal bilgiler dersine uygun hale getirilip katılımcılara uygulanmıştır. Katılımcıların bireysel özellikleri ile ilgili gerekli bilgileri toplamak ve çalışmanın bağımsız değişkenlerini belirlemek için araştırmacı 6 maddeden oluşan (cinsiyet, yaş, sınıf, baba ve anne öğrenim durumu, aile gelir durumu) bilgi formu hazırlamıştır.

Kaygı durumunu belirlemeyi amaçlayan ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .88 olarak belirlenmiştir. Veri toplama aracı iki kısımdan meydana gelmektedir. Birinci kısım Demografik Özellikler Anket Formu ikinci kısım ise Sosyal Bilgiler Kaygı Ölçeği'nden oluşmaktadır. Ölçek 18 madden oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert şeklindedir. Ankette katılımcıların verdiği yanıtlar her madde için “Her zaman = 5, Genellikle = 4, Sık sık = 3, Nadiren = 2, Hiçbir zaman = 1” şeklinde puanlanmıştır. Çalışmanın iç tutarlılık (Cronbach Alpha) güvenilirlik kat sayısı sosyal bilgiler dersi kaygı düzeyi için 0.89 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci

Çalışmanın amacına uygun olan bilgiler ilgili literatür taraması neticesinde düzenli verilerek çalışılan konu ile ilgili kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Veri toplama sürecinde Kağıtçı ve Kurbanoğlu'nun (2013) geliştirdiği Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Ölçeği ile araştırmaya katılanların bireysel bilgilerini elde etmek için bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma ölçeği, covid19 salgın sürecinde okulların genellikle kapalı olması sebebiyle çevrimiçi “Google Forms” üzerinden gönüllülük esasına göre uygulanmıştır. Araştırma ölçeği ile ilgili gerekli bilgiler okul idarecilerine, sınıf rehber öğretmenlerine ve sosyal bilgiler öğretmenlerine verilmiştir. Buna ek olarak bazı sınıfların ölçeği cevaplamaları ile ilgili zoom platformu üzerinden öğrencilere gerekli bilgiler verilmiştir.

Verilerin Analizi

Sosyal bilgiler dersi kaygı ölçeği ile elde edilen verilerin analizinde Statistical Package for Social Sciences 25 (SPSS) paket programından yararlanılmıştır. Ulaşılan verilerin değerlendirilmesinde ve analizinde Kruskal Wallis Testi ile Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. İlgili analizlerde anlamlılık oranı $p < .05$ olarak alınmıştır.

Tablo 2: Katılımcıların Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Ölçeği Boyutuna İlişkin Test

	<i>Kolmogorov-Smirnov^a</i>
n	424
Mean	28,72
Std. Deviation	9,95
Kolmogorov Smirnov Z	,141
p	,000

Tablo 2'ye bakıldığında Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Ölçeği Boyutlarına İlişkin One-Sample Kolmogorov - Smirnov Testi sonucuna göre sosyal bilgiler dersi kaygı toplam boyutu $p < .05$ olduğundan normal dağılım için uygun olmadığı görülmektedir.

BULGULAR

Bu kısımda “Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine olan kaygıları ne düzeydedir?” problemine ilişkin bulgular incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Kaygı Ölçeği Toplam Puan Boyutuna İlişkin Sonuçlar

	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>Min</i>		<i>Max</i>
Sosyal Bilgiler Kaygı Boyutu	424	28,72	9,95	18		90

Tablo 3’te katılımcıların sosyal bilgiler kaygı ölçeği toplam puan boyutu ile ilgili puan ortalamaları incelenmiştir. İlgili inceleme neticesinde araştırma alanında yer alan katılımcıların sosyal bilgiler dersi kaygı boyutuna ait puan ortalamaları $\bar{X} = 28.72$ ’dir. Bu durum öğrencilerin sosyal bilgiler dersine olan kaygı durumlarının düşük seviyede olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Kaygıları

Bu kısımda “Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine olan kaygıları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık oluşturmakta mıdır?” alt problemine ilişkin bulgular incelenmiştir. İlgili bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Cinsiyet Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Ölçeği Toplam Puan Boyutlarına Yönelik Test Sonuçları

		<i>N</i>	<i>Sıra Ortalaması</i>	<i>Sıra Toplamı</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>p</i>
Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Boyutu	Erkek	229	220,24	50435,50	20554,50	-1,412	158*
	Kadın	195	203,41	39664,50			

* $p > .05$

Tablo 4’te sosyal bilgiler dersi kaygı ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmek için Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. İlgili test neticesinde cinsiyet değişkeni gruplarının sosyal bilgiler dersi kaygı ölçeği toplam boyutu arasındaki ilişki sayısal açıdan anlamlı bulunmamıştır ($U=20554,50$; $p > .05$).

Katılımcıların Yaşlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Kaygıları

Katılımcıların “Sosyal bilgiler dersine olan kaygıları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?” alt problemi ile ilgili bulgular Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Yaş Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Ölçeği Boyutuna İlişkin Test Sonuçları

		<i>N</i>	<i>Sıra Ortalaması</i>	<i>Sd</i>	X^2	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Boyutu	10 -11 Yaş	150	205,11	2	1,171	,557*	-
	12 -13 Yaş	263	215,68				
	14 ve Üzeri Yaş	11	237,18				

* $p > .05$

Tablo 5 incelendiğinde, sosyal bilgiler dersi kaygı ölçeğinin yaş değişkeni ile ilgili anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis Test sonucunda yaş değişkeni gruplarının sosyal bilgiler dersi kaygı ölçeği boyutu arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir ($X^2=1,171$; $p > .05$).

Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Kaygıları

Bu alt problemde katılımcıların sosyal bilgiler dersine ilişkin kaygılarının sınıf düzeylerine göre ne durumda olduğunu belirlemek için Kruskal Wallis Testi yapılmış ulaşılan bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6: Sınıf Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Boyutuna İlişkin Test Sonuçları

			<i>Sıra Ortalaması</i>	<i>Sd</i>	X^2		<i>Fark</i>
Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı	5. Sınıf	23	182,51	2	10,442	005*	-6
	6. Sınıf	72	223,58				-7
	7. Sınıf	29	226,33				

* $p < .05$

Tablo 6’ya göre, sosyal bilgiler dersi kaygı ölçeğinin toplam boyutu sınıf değişkeni gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($X^2=10,442$; $p < .05$). Kruskal Wallis Testi neticesinde sınıf değişkeni gruplarının sosyal bilgiler dersi ölçeği toplam boyutu ile ilgili farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersi kaygı ölçeğinde sınıf değişkenine göre anlamlı farkın kaçınıcı sınıflar arasında olduğunu bulmak için Independent Samples Testi yapılmıştır. İlgili test neticesinde 5. sınıf ile 6. sınıf arasında 5. sınıf öğrencileri lehine ve 5. ve 7. sınıf öğrencileri arasında ise yine 5. sınıf öğrencileri lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu veriler; 5. sınıfların, 6. ve 7. sınıflarda öğrenimine devam eden öğrencilere göre sosyal bilgiler dersine olan kaygılarının daha düşük olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların Baba Eğitim Durumuna Göre Sosyal Bilgiler Dersine Olan Kaygıları

Katılımcıların “Baba eğitim durumuna göre sosyal bilgiler dersine olan kaygı durumları farklılık göstermekte midir?” alt problemine yönelik ilişkiyi belirlemek amacıyla Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. İlgili bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Ölçeği Boyutuna İlişkin Test Sonuçları

		<i>N</i>	<i>Sıra Ortalaması</i>	<i>Sd</i>	X^2		<i>Fark</i>
Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Boyutu	Okur Yazar	10	231,05	4	3,83	429*	
	İlköğretim	169	217,69				
	Lise	172	215,80				
	Lisans	60	184,42				
	Lisans Üstü	13	216,77				

* $p > .05$

Tablo 7’de görüldüğü gibi, sosyal bilgiler dersi kaygı ölçeği boyutu ile baba eğitim durumu değişkeni arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermemektedir ($X^2=3,83$; $p > .05$).

Katılımcıların Anne Eğitim Durumuna Göre Sosyal Bilgiler Dersine Olan Kaygıları

Katılımcıların “Anne eğitim durumuna göre sosyal bilgiler dersine olan kaygı durumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?” alt problemine yönelik anlamlı bir farkı belirlemek amacıyla Kruskal Wallis Testi yapılmıştır.

Tablo 8: Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Ölçeği Boyutuna İlişkin Test Sonuçları

		<i>N</i>	<i>Sıra Ortalaması</i>	<i>Sd</i>	X^2	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Boyutu	Okur Yazar Değil	11	230,55	3	2,52	,472*	
	İlköğretim	216	220,53				
	Lise	149	204,09				
	Lisans	48	198,31				

* $p > .05$

Tablo 8’de görüldüğü gibi, sosyal bilgiler dersi kaygı ölçeği boyutu ile anne eğitim durumu değişkeni arasındaki ilişki anlamlı farklılık göstermemektedir ($X^2=2,52$; $p > .05$).

Katılımcıların Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Kaygıları

Katılımcıların “Ailenin gelir durumu değişkenine göre sosyal bilgiler dersine olan kaygıları farklılık göstermekte midir?” alt problemine yönelik anlamlı bir farklılığın görülüp görülmediğini belirlemek için Kruskal Wallis Testi yapılmıştır.

Tablo 9: Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Ölçeği Boyutuna İlişkin Testi Sonuçları

		<i>N</i>	<i>Sıra Ortalaması</i>	<i>d</i>	χ^2	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Sosyal Bilgiler Dersi Kaygı Boyutu	3000 TL ve Altı	191	213,33		,394	,941*	
	3001 TL - 4500 TL	131	215,85				
	4501 TL - 6000 TL	41	203,21				
	6001 TL ve +	61	208,96				

* $p > .05$

Tablo 9'daki verilere göre, aile gelir durumu değişkeni grupları ile sosyal bilgiler dersi kaygı ölçeği boyutu arasındaki fark anlamlı değildir ($\chi^2 = ,394$; $p > .05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kaygı ve öğrenme birbiri ile ilişkili kavramlardır. Öğrencinin herhangi bir derse karşı kaygısı öğrenciden beklenen öğrenme ve istedik davranışları öğrenmeyi olumlu ya da olumsuz etkileyebilir. Araştırmacı bu çalışma ile ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine olan kaygı durumlarını ölçmeye çalışmıştır. Buna ek olarak öğrencilerin dersle ilgili kaygı durumları cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim durumu gibi farklı değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma sonuçları ilgili literatür kapsamında tartışılmıştır.

Katılımcıların sosyal bilgiler dersi kaygı toplam puan ortalaması düşük seviyededir. Bu durum ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine olan kaygılarının düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Literatür taramasında bu sonucu destekleyen benzer çalışmaların olduğu görülmektedir. Bezgin (2019), Çepni (2015) yaptıkları çalışmalarda ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi ile ilgili kaygılarının düşük seviyede olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarını destekleyici niteliktedir. Bu durumun 5, 6 ve 7. sınıf kademelerinde eğitime devam eden öğrencilerin herhangi bir merkezî sınav kaygısının olmaması ve öğretmenlerin öğrencilere olan olumlu yaklaşımı ile ilgili olduğu söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre kız ve erkek öğrencilerin derse karşı kaygı düzeylerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu durum Bezgin (2019), Aydın ve Tülümen (2018), Çepni (2015), Kağıtçı (2014), Lannes, Velloso ve Meis (2002)'in sonuçları ile örtüşmektedir. Bunun sebepleri kız ve erkek öğrencilerin benzer imkânlarla sahip olması, benzer ortamlarda ders görmeleri ve öğretmenlerin öğrencilere olan yaklaşımları olabilir. Buna karşın Yıldırım (2018) ilgili çalışmasında kız öğrencilerin kaygı düzeyinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Farklı disiplinde Süren (2019) matematik ve Akarca (2019) geometri alanında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha kaygılı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Katılımcıların yaşlarına göre sosyal bilgiler dersine olan kaygılarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bunun sebebi sosyal bilgiler öğrenme alanının ve içeriğinin bütün yaş gruplarında benzer şekilde olması olabilir. Literatür taramasında sosyal bilgiler dersine yönelik yaş değişkeni ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Sosyal bilgiler dersine yönelik kaygı düzeyinin yaş değişkenine göre araştırmacı tarafından incelenmesi ve bu alanda yaş değişkenine göre çalışmanın olmaması sebebiyle önemli olabilir.

Anne ve babanın eğitim düzeyi ile derse olan kaygı düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan literatür taramasında, Bezgin (2019) ve Karakış (2014) aile

eğitim durumu değişkeni ile ilgili anlamlı bir farklılığa ulaşmamıştır. Varol (1990) anne-babaların eğitim seviyesinin çocukların kaygı düzeylerini etkilemediğini belirtmiştir. Bu çalışmalar araştırma sonuçları ile örtüşmektedir.

Katılımcıların aile gelir durumu ile ilgili öğrencilerin derse olan kaygılarında anlamlı bir farklılığın görülmediği neticesine ulaşılmıştır. İlgili araştırmalar incelendiğinde, Yıldırım (2018) düşük gelirli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı daha çok kaygıya sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırma sonuçları ile çelişmektedir. Bu durum örneklemin farklı bölgeler ile ilgili olmasından kaynaklanabilir. Farklı disiplin alanında çalışan Tümerdem (2007) ve Karakış (2014) araştırmasında gelir düzeyinin derse yönelik kaygı düzeyini anlamlı farklılık gösterecek şekilde etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Aile gelir durumu değişkeni ile ilgili çalışmanın az olması dolayısıyla hem sosyal bilgiler dersi ile ilgili hem de diğer disiplinlerle ilgili bu alanda çalışma yapılabilir.

Katılımcıların sınıf değişkeni açısından sosyal bilgilere olan kaygı durumlarında istatistiki bakımdan anlamlı bir fark bulunmuştur. 5. sınıfların 6. ve 7. sınıflara göre sosyal bilgiler dersine karşı daha düşük kaygı düzeyine sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Bu durumun sebepleri sosyal bilgiler dersi 5. sınıf öğrenme alanı ve içeriklerinin daha yalın olması, 5. sınıflarda henüz merkezi sınav kaygısının oluşmaması, öğretmenlerin öğrencilere olan yaklaşımları olabilir. Yapılan literatür taramasında, Yıldırım (2018), 7. sınıf öğrencilerin 6. sınıf öğrencilerine göre daha kaygılı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Farklı disiplinde Kurbanoglu ve Takunyacı (2012) sınıf düzeyi değişkeni açısından anlamlı farklılığa ulaşmıştır. Bu çalışmalar araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Çepni (2015), Kâğıtçı (2014), Karakış (2014) öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmıştır. Bu durum ulaşılan sonuçlarla çelişmektedir.

Bu araştırma neticesinde sosyal bilgiler dersine karşı ortaokul öğrencilerinin kaygı düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Sınıf değişkenine göre katılımcıların kaygı düzeylerinde anlamlı farklılık görülmektedir. Buna karşın cinsiyet, yaş, anne- baba eğitim seviyesi ve gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Ortaokul 5, 6 ve 7.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine olan kaygı durumlarının çok yüksek çıkmaması dersin amaçlarına ulaşması bakımından olumlu görülebilir. Bu çalışma konu ile ilgili az sayıda araştırma olmasından dolayı sonuçları açısından alana katkı sağlayacaktır.

Araştırma ile ilgili öneriler şu şekildedir:

1. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik kaygılarının öğretmenler tarafından farkındalığı araştırılabilir.
2. Sosyal bilgiler dersine yönelik öğrenci kaygı düzeylerinin aile tutum ve farkındalığı araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Akarca, H.N. (2019). *Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Geometri Kaygı Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Geometri Kaygısının Bazı Değişkenlere Göre Yordanması*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Aslan, E. (2016). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilgiler. Dilek, D. (Ed). *Sosyal Bilgiler Eğitimi* içinde (s. 3-48). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, F., Tülümen, M.(2018). Ortaokul Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Kaygı Ve Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *International Geographical Education Online* 8 473-499 <http://doi.org/10.33403/rigeo.505247>.
- Bezgin, E. (2019). *Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Kaygılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

- Çelik, N. (2017). *Üniversite Öğrencilerinde Egzersiz Ve Biofeedback Uygulamalarının Depresyon, Kaygı Ve Stres Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çepni, O. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Kaygı ve Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*. Vol. 7, No. 2.
- Demircioğlu, İ.H., Demircioğlu, E. (2020). Güvenli Okul. Demircioğlu, İ.H, Avşar, Z., Demircioğlu, E. ve Tuncer, C.O. (Eds). *Güvenli Okul* içinde (s.1-10). Ankara: Pegem Akademi.
- Hashempour, S., & Mehrad, A. (2014). The Effect Of Anxiety And Emotional İntelligence On Students' Learning Process. *Journal of Education & Social Policy*, 1(2) : 115-122.
- İbret.B.Ü, Kaymakçı, S. (2019). *Sosyal Bilgiler ve Toplum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kâğıtçı, B. ve Kurbanoğlu, N. İ. (2013). Fen Ve Teknoloji Dersine Yönelik Kaygı Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması. *Journal of Turkish Science Education*, 10(3) :95-107.
- Kâğıtçı, B. (2014). *Fen Dersine İlişkin Kaygı Ölçeği Geliştirilmesi Ve Ortaokul Öğrencilerinin Fen Dersi Kaygı Puanları İle Tutum Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Kabasakal, Z., T. (2014). Öğrenme Güçlükleri Nedir? Öğrenme Güçlüklerinin Tarihçesi. S. Sunay Yıldırım Doğru (Ed), *Öğrenme Güçlükleri* içinde (s. 1-21). Ankara: Eğiten Kitap
- Karakaya, İ. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri. Tanrıoğen, A. (Ed). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (s. 57- 83). Ankara: Anı yayıncılık.
- Karakış, Ö. (2014). *Lise Öğrencilerinin İngilizce Dersine Yönelik Kaygıları, Motivasyonları, Öz-Yeterlik Algıları Ve İngilizce Ders Başarıları Arasındaki İlişki*. Doktora Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kring, A. M., Johnson, S. L., Davison, G. C., & Neale, J. M. (2014). *Abnormal Psychology* (12th edn DSM-5 update).
- Kurbanoglu, N. ve Takunyacı, M. (2012). Lise Öğrencilerinin Matematik Dersine Yönelik Tutum, Kaygı Ve Öz-Yeterlilik İnançlarının Cinsiyet, Okul Türü Ve Öğrenci Notları Açısından İncelenmesi. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 9 (1): 110-130. <https://j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/2023>.
- Lannes, D. Rumjanek, V. M. Velloso, A. & de Meis, L. (2002). Brazilian Schools: Comparing Students' İnterests With What İs Being Taught. *Educational Research*, 44(2) : 157–179.
- Mushtag, I., Khan, S. N. (2012). Factors Affecting Students' Academic Performance. *Global journal of management and buiness research*, 12(9): 17-22
- Noreau, D., Masse, A. (2021). *Eliza Başarısız Olmaktan Korkuyor*. (Yalçın Varnalı, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Onur, M., Yaycı, L. ve Sanal, M. (2017). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Özmen, C. (2015). Dünyada Ve Ülkemizde Sosyal Bilgiler. Özmen, C., Yağcı, K. (Eds) *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 3- 19). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C., Deveci, H.(2016). Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. Öztürk, C. (Ed). *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları* içinde (s. 1- 40). Ankara: Pegem Akademi.
- Saylık, R. (2018). *Kaygılı Beyin Ve Bilişsel Performans*. Ankara: Pegem Akademi.
- Seçim, G.T. (2019). *Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Annelerin Sürekli Kaygı Ve Uyum Düzeyleri*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Seven, M., Engin, A. (2010). Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (2) : 189-212. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/2822/38073>.
- Şimşek, S. (2020). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Süren, N. (2019). *Kaygı Ve Motivasyonun Matematik Başarısına Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.

- Tümerdem, R. (2007). Kimya Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygılarını Etkileyen Etmenler. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 :32-45.
- Varol, Ş. (1990). *Lise Son Sınıfı Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*. Yüksek Lisans Tezi. 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Yıldırım, Y. (2018). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Kaygıları : Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- <https://sozluk.gov.tr/> (E.T. 25.08.2022)